UUTISET

Ensimmäinen jakoesitys oli vähän shokeeraava ja siitä tuli paljon yhteydenottoja. Mutta kun saatiin antaa lausuntoja ja päästiin neuvottelemaan, asiat etenivät. **TILUSJÄRJESTELYN PÄÄTOIMITSIJA MATTI TERVAKANGAS**

Tilusjärjestelyillä kootaan pirstaleista toimivia lohkoja

Sukupolvien perinnönjakojen jäljiltä tilukset saattavat olla nykyviljelmille liian pieniä, hankalan muotoisia ja etäällä toisistaan. Tilusjärjestelyissä haetaan ratkaisuja näihin ongelmiin, parannetaan metsäpalstoja ja suojellaan ympäristöä.

PEKKA FALI

Mötteröisenoja on Karinkannan alueen keskeinen valtaoja, johon tilusjärjestelyn yhteydessä rakennettiin useita pohjapatoja. ”Ojassa on vettä aina, ja pystymme ottamaan siitä kasteluveden”, kertoo maanviljelijä Matti Tervakangas (vas.) kartoittaja Mikko Marjomaalle.

LUMIJOKI, SIIKAJOKI (MT)
Suomessa on tänä vuonna käynnissä 59 maanmittauslaitoksen koordinoimaa tilusjärjestelyä ja 34 edeltävää tarveselvitystä. Pinta-alaa näillä on lähes 135 000 hehtaaria.

”Tilusjärjestelyhankkeet painottuvat Satakuntaan ja Pohjanmaille, vaikka selvitysten mukaan niille olisi tarvetta muuallakin Suomessa”, kertoo tilusjärjestelypäällikkö **Visa Korhonen** Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimistosta.

Siikajoen Karinkannassa on viljelty kaksi vuotta uusia peltoja, jotka on muodostettu vuonna 2006 aloitetussa tilusjärjestelyssä.

”Alkuun tämä oli niin suuri asia, että pää oli pyörällä termien ja marssijärjestyksen kanssa”, sanoo tilusjärjestelyn päätoimitsijana eli maanomistajien edustajana ollut **Matti Tervakangas**.

Alkuun laajalla selvityksellä

Karinkannan tilusjärjestelyä edelsi vuoden 2003 loppupuolella Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimiston ja MTK Pohjois-Pohjanmaan järjestämä tiedotustilaisuus.

Tarveselvitystä esiteltiin muutama kuukausi myöhemmin. Sitä seurasi alueen maanomistajille tehty kirjallinen kysely halukkuudesta tilusjärjestelyihin, tiestön ja kuivatuksen perusparannuksiin sekä tilusten myyntiin ja lisämaiden ostoihin.

”Heti alkuun saatiin yllättävänkin hyvä kannatus tilusjärjestelyille. Jopa 79 prosenttia oli järjestelyn kannalla”, kertoo kartoittaja **Mikko Marjomaa** Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimistosta.

”Ensimmäinen jakoesitys oli vähän shokeeraava ja siitä tuli paljon yhteydenottoja. Mutta kun saatiin antaa lausuntoja ja päästiin neuvottelemaan, asiat etenivät. Loppujen lopuksi jakoesityksiä tehtiin kolme kappaletta. Viljelijöitten mielipiteet otettiin hyvin huomioon”, toteaa Tervakangas.

Hän laskee, että lopulta 95 prosenttia viljelijöistä oli jakoon tyytyväisiä. ”Kyllä täällä vielä kättä nostetaan ja varmaan ollaan tekemisissä enemmän kuin aikaisemmin.”

Epätietoisuutta ja pelkoja

Korhosen mukaan tilusjärjestelyissä on ennakkoon paljon pelkoja ja epätietoisuutta.

”Maanomistajalle se on ainutlaatuinen tapaus. Kysymys on siitä, miten asiat osattaisiin kertoa niin, etteivät pelko ja huhut saisi valtaa.”

Tilusjärjestelyn lopullinen ala oli 4 475 hehtaaria ja siinä oli mukana 552 maanomistajaa. Peltoa on 1 571 hehtaaria eli lähes puolet vanhan Siikajoen kunnan peltoalasta. Tiloista nelisenkymmentä harjoittaa aktiivimaataloutta.

”Ensimmäisen jakoesityksen jälkeen keskityttiin niihin maanomistajiin, joiden alueisiin järjestely toi muutoksia”, kertovat Marjomaa ja Tervakangas.

Peltolohkot olivat ennen järjestelyä keskimäärin 3,6 hehtaarin kokoisia. Tavoitteena oli kasvattaa koko 5,6 hehtaariin.

Ennen järjestelyä myös alueen tieverkko oli varsin vajavainen.

Natura-alueen vieressä

Karinkanta rajoittuu meren puolella Natura-alueeseen.

”Järjestelyssä ympäristö otettiin huomioon. Metsäalueilta tulevissa ojissa ei ollut laskeutusaltaita. Ennen tilusjärjestelyä melkein jokaiselta meni merelle pisto-ojia. Tässä yhteydessä laskuojia voitiin yhdistää ja siten huomioida paremmin vesiensuojelulliset toimenpiteet”, Marjomaa kertoo.

Vanhoja valtaojia pelloilla ja metsissä kunnostettiin melkein 15 kilometriä.

Alueelle rakennettiin myös kosteikko. Aluetta halkovaan Mötteröisenojaan tuli useita pohjapatoja, kun niitä aiemmin oli vain yksi.

”Tämä on siinä mielessä poikkeuksellinen valtaojasuunnittelu, että sen on pelloillekin laatinut metsäkeskus. Syynä on, että tilusjärjestelyalueesta huomattava osa on metsiä”, huomauttaa Marjomaa.

Ojituksissa otettiin huomioon alueen hapan alunamaa, joka paikoin ulottuu jopa maanpintaan.

”Uudet salaojitukset on tämän vuoksi tehty melkein pelkästään säätösalaojituksina”, Tervakangas mainitsee.

Kosteikko jo ennen järjestelyä

Lumijoen puolella Lapin alueella tilusjärjestely on alkuvaiheissa.

”Haastattelut jakotoiveista on pidetty keväällä ja alkukesästä. Nyt valmistellaan ensimmäistä jakoesitystä”, sanoo maanmittausinsinööri **Heikki Kössö** Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimistosta.

Viljelijä, koneyrittäjä **Harri Laukka** on jo rakentanut tilalleen kolmen hehtaarin laajuisen kosteikon. Yli 60 hehtaarin valuma-alueen vedet virtaavat sen kautta Perämereen.

”Jossain oli tietoa, että tehdään kosteikoita. Kuulin asiasta myös Pro Agriasta ja Ympäristö-Agro -hankkeesta sekä elykeskuksesta. Päätös kosteikolle tuli joulukuussa 2011.”

”Tässä oli täysi rantametsä päällä, suurimmaksi osaksi lehtimetsää. Laskeutusaltaiden kaivu piti tehdä tarkassa järjestyksessä, ettei jäänyt märän maan taakse umpiperään”, mainitsee alueen omana työnään tehnyt Laukka.

Kosteikon alin allas on merenpinnan tasalla ja muut 70–80 senttiä ylempänä.

Laukan mukaan kosteikon myönteiset vaikutukset näkyvät jo nyt valuma-alueen vesitaloudessa.

”Tärkeää on, että kosteikossa on tarpeeksi laskua. Silloin kestää pitää kosteikossa riittävästi vettä, eikä se ole haittana yläpuolisella pellolla.”

Kosteikosta hyötyvät lisäksi linnut ja riista. Lintuja on myös ruokittu.

”Tässä on nähty sorsia ja taveja, viimeksi näin noin sadan hanhen parven”, Laukka kertoo.

Laukka on suunnitellut metsästävänsä alueella pienimuotoisesti.

”Laavun paikka on jo suunniteltu.”

MAIKKI KULMALA

Juttusarja on ideoitu yhteistyössä maa- ja kotitalousnaisten maisemanhoidon neuvojien kanssa.

MAISEMA MAHDOLLISUUTENA

» Maanomistajalle tilusjärjestely on ainutlaatuinen tapaus.«
VISA KORHONEN

» Tärkeää on, että kosteikossa on tarpeeksi laskua. Silloin kestää pitää kosteikossa riittävästi vettä, eikä se ole haittana yläpuolisella pellolla.«
HARRI LAUKKA

Maanviljelijä Harri Laukan kosteikolla on alaa kolmisen hehtaaria. Sen kautta 60 hehtaarin valuma-alueen vedet virtaavat mereen. Vedenpintaa säännöstellään padon avulla.

Atte Laukka esittelee kosteikolla kasvavaa mesimarjaa.

Tiluskartoilta näkyy hyvin, miten peltolohkot ovat järjestelyssä muuttuneet. ”Maisemaa ei tuntisi samaksi”, kertoo Matti Tervakangas (oik.) Mikko Marjomaalle.

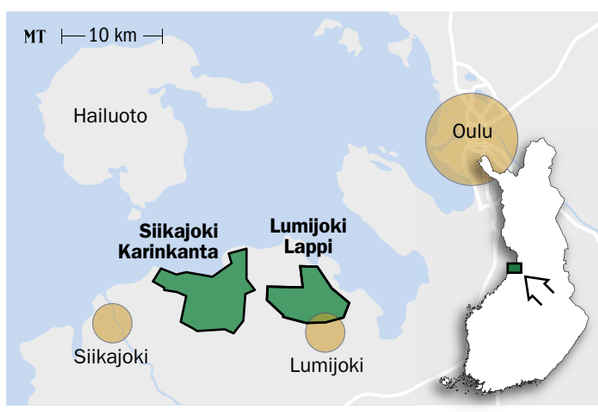

Siikajoen Karinkannan alueella tilusjärjestely koski 1 571:tä peltohehtaaria. Lohkot kasvoivat keskimäärin 3,6 hehtaarista 5,6 hehtaariin.

TILUSJÄRJESTELY

Valtio osallistuu rahoitukseen

Maanmittaustoimitus, jolla parannetaan ja nykyaikaistetaan tilusten sijoitusta.
Peltotilusten yhdistäminen säästää aikaa ja viljelykustannuksia sekä vähentää maatalousliikennettä.
Maanomistajat voivat hakea tarveselvitystä alueensa maanmittaustoimistosta.
Tarveselvityksessä tutkitaan kannattavuutta sekä maanomistajien ja viljelijöiden kannatusta. Selvitys on maanomistajille maksuton.
Tilusjärjestely käynnistyy, jos sillä voidaan oleellisesti parantaa tilussijoitusta ja sillä on maanomistajien vahva kannatus.
Tärkeimmät vaiheet ovat uuden tilussijoituksen suunnittelu ja toteutus sekä niihin liittyvät teiden ja ojien rakentamiset sekä selvittää lopuksi eri osapuolten maksut ja saatavat.
Valtio osallistuu tilusjärjestelyn sekä sen yhteydessä tehtävien teiden ja ojitusten rahoitukseen.
Lähde: Maanmittauslaitos

Tilusjärjestelyistä hyötyy myös ympäristö

Pohjois-Pohjanmaalla maatalouden ympäristöasioita edistetään Pro Agria Oulun ja maa- ja kotitalousnaisten hallinnoimalla Ympäristö-Agro-hankkeella.

Kaksivaiheinen EU-osarahoitteinen hanke jatkuu ensi vuoden loppuun.

”Hankkeessa välitetään viljelijöille ja muille toimijoille tietoa maaseutuohjelmasta, tukijärjestelmistä, uudistuksista ja maatalouden ympäristöasioista”, kertoo maiseman- ja luonnonhoidon neuvoja **Taimi Mahosenaho** Pro Agria Oulusta ja maa- ja kotitalousnaisista.

”Tilusjärjestelyihin liittyviä asioita mietitään yhteistyössä maanmittaustoimiston, neuvontajärjestön, ympäristöviranomaisten, kuivatussuunnittelijoiden ja maanomistajien kanssa. Eri toimijoilla on vähän eri tavoitteet”, Mahosenaho toteaa.

Hankkeessa tiedotetaan muun muassa tilusjärjestelyn yhteydessä tehtävistä ympäristöasioista.

”Tilusjärjestelytoimituksissakin on nyt tavoitteena huomioida tilan arvokkaita luonto- ja maisemakohteita”, Mahosenaho sanoo.

Pohjois-Pohjanmaalla kuivatuksen suurimpia ongelmia ovat maan tasaisuus ja hapan alunamaa, jotka molemmat pitää ottaa tilussuunnittelussa huomioon. Hankkeessa ratkaisua on etsitty muun muassa luonnonmukaisilla vesistöjärjestelyillä.

”Kosteikot auttavat pitämään pohjaveden pinnan sopivalla korkeudella, mikä estää happamia huuhtoutumia alunamailta. Myös uomien muotoilulla pystytään vaikuttamaan huuhtoutumiin. Hyvä ratkaisu voi olla esimerkiksi nurmipeitteinen uoma, jossa on mutkitteleva alivesiuoma.”

Kosteikon omistus kannattaa suunnitella

Tilusjärjestelyssä kosteikolle haetaan maanomistajaksi sen rakentamiseen ja rahoitukseen sopiva taho, esimerkiksi asiasta kiinnostunut viljelijä-koneyrittäjä.

Jos omistajaksi tulee kunta, se voi vuokrata alueen kosteikkoinvestointiin tukikelpoiselle yhdistykselle tai viljelijälle.

”Tällä tukikaudella moni kosteikkohanke on pysähtynyt siihen, että alueella on ollut liian monta maanomistajaa”, Mahosenaho mainitsee.

Vesiensuojelullisiin järjestelyihin on tarjolla erilaisia tukia. Järjestelyn luonteesta riippuu, onko käytettävissä peruskuivatustuki, maatalouden ympäristötuki tai ei-tuotannollisten investointien tuki.

MAIKKI KULMALA